

Constantin CATRINA

**PAUL RICHTER ȘI ORCHESTRA ORĂȘENEASCĂ
(STADTKAPELLE) DIN BRAȘOV**

Personalitate complexă, „de o excepțională pregătire profesională”¹, Paul Wilhelm Richter (n. 28. VIII. 1875, Brașov – d. 16. IV. 1950, Cristian), compozitor, dirijor și profesor, se află, iată, la conducerea Orchestrei orășenești din Brașov, ca director general și dirijor, între anii 1918 și 1935, urmându-i în această funcție de stat pe predecesorii săi, dirijorii (capelmaștrii): Samuel Abraham, Michael Caspar, Fr. Roseri, Karl Weywar, Johann Mysliwecek, Michael Zimmermann și Anton Brandner (1840-1900) – creatorul *Societății Filarmonice/Kronstädter Philharmonische Gesellschaft* de la 1878.²

Fiind continuatoarea de drept a reuniunii instrumentale *Collegium Musicum*, fondată în anul 1767³, *Orchestra orășenească* – aceasta fiindu-i denumirea în actele oficiale ale Primăriei Brașov – ajunge, după mai bine de o sută de ani (1814-1917), să devină un aparat orchestral profesionist (bugetar), ale cărei rezonanțe vor fi cunoscute nu numai în România interbelică, ci și în vestul Europei, prin dirijorul ei, în Austria, Cehoslovacia, Germania etc.

Prin *Planul și instrucțiunile pentru organizarea societății muzicale vocal-instrumentale* (1820), fiecare instrumentist, la angajare, era dator a depune în fața oficialităților locale următorul jurământ: „Eu ... jur că voi îndeplini serviciul meu și obligațiile mele punctual și conștiincios, dovedind, în cel mai mare grad, întreaga mea capacitate muzicală. Așa să mă ajute Dumnezeu!”⁴

Cine erau, de fapt, instrumentiștii acestei formații, pe a cărei schemă s-a întemeiat istorica *Filarmonică*⁵ din ultimile decenii ale secolului al XIX-lea? Pentru o astfel de problemă apelăm, desigur, la câteva acte administrative din care vom afla, de pildă, că în anul 1930, din 25 de muzicanți (Anexa I), cât prevedea schema de funcționare, 9 erau români de diferite naționalități, apoi 12 cehi, 3 austrieci și un sârb; aceștia, în marea lor majoritate, după 1918, vor avea un statut de cetățeni străini⁶. Și atunci când exista un post vacant, ocuparea acestuia se făcea chiar prin deplasarea maestrului Paul Richter în unele centre muzicale recunoscute. În mai 1921, de pildă, directorul general al Orchestrei se afla la Viena pentru documentare, dar și în vederea unei audiții cu instrumentiștii (doi trompetiști și un oboist) ce urmau să ajungă la Brașov.⁷

¹ L. T. Teclu, *Un compozitor german din Ardeal: Paul Richter*, în „Muzica”, București, nr. 10, 1957, pp. 25-28; Viorel Cosma, *Muzicienii din România. Lexicon*, București, Editura Muzicală, 2005, vol. VIII (P-S) pp. 175-178; Victor Bickerich, *Paul Richter, în Piese vocale și instrumentale de Paul Richter* (Prefață), Supliment la revista „Muzica”, București, 1958, nr. 6.

² Constantin Catrina, *Muzica și muzicienii Brașovului în secolul al XIX-lea*, în „Țara Bârsei”, Brașov, Muzeul „Casa Mureșenilor”, 2006, nr. 5, pp. 100-111.

³ Vasile Tomescu, *Valori ale Renașterii și Clasicismului în viața muzicală din Brașov*, în „Muzica”, București, 1991, nr. 2, pp. 96-122; Gemma Zinveliu, *Cinci secole de muzică instrumentală*, în „Astra”, Brașov, 1969, nr. 12, p. 14; Elena Zottoriceanu, *Popasuri în trecutul muzicii românești. Studii*, București, Editura Muzicală, 2006, p. 120.

⁴ Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale (în continuare DJANBv), *Regulamentul orchestrei orășenești din Brașov*, II-11068.

⁵ Privind retrospectiv ordinea în care s-au întemeiat orchestrele simfonice, înaintea Brașovului apar doar cele din Petersburg (1802), Londra (1813), New York și Viena (1842), București (1868) și Timișoara (1871).

⁶ DJANBv, *Fondul Primăria orașului Brașov*, Dosar nr. 18116, 1930, fila 21. Pentru alte centre muzicale din Transilvania, vezi și Gh. Merișescu, *Pe urmele muzicienilor cehi în Transilvania în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Lucrări de Muzicologie”, Cluj-Napoca, Conservatorul de Muzică „G. Dima”, 1979, vol. 12-13, pp. 51-63.

⁷ DJANBv, *Fondul Primăria orașului Brașov*, Dosar nr. 18116, 1930, fila 21.

Menționăm, iată, că instrumentiștii de la *Stadtkapelle* erau specializați nu numai în instrumentele de suflat, ci și în cele cu arcuș: vioară, violoncel, contrabas. Dubla specializare a acestora îi asigură orchestrei, cu unele colaborări, mai ales din partea fanfarelor militare locale și a melomanilor, capacitatea de abordare a unui variat și complex repertoriu. Astfel, împreună cu melomanii instrumentiști de la *Societatea Filarmonică*, Paul Richter întreprinde câteva turnee artistice la Sinaia, Ploiești, București și Constanța (1922), apoi în orașele din Transilvania: Sibiu, Sighișoara, Mediaș; organizează apoi festivități muzicale comemorative cu largă audiență la public: L. v. Beethoven (1920 și 1927), Anton Bruckner (1924), J. Strauss (1925), Waldemar von Bausenaren (1926), Schubert (1928), Richard Wagner (1933) etc. Și tot datorită relațiilor sale, Paul Richter „obține colaborarea unor artiști de renume mondial ca Richard Strauss (1921), Felix von Weingartner (1923), George Enescu (1923), Edwin Fischer (1926)”⁸.

Între anii 1918 și 1935, când Paul Richter este dirijorul *Societății Filarmonice*, formație instrumentală de prestigiu alcătuită din membrii Orchestrei orașenești și mai mulți amatori avansați, i se prezintă publicului meloman prime audiții, între care *Simfonia IX-a* (1921) de L. v. Beethoven; *Simfonia III-a* (1922) de J. Brahms; *Concertul pentru pian și orchestră în si minor op. 56* (1922) de P. Richter; *Suita Carpatica* (1923) de P. Richter, dirijor George Enescu; *Simfonia VII-a* (1924) și *Simfonia VIII-a* (1928) de A. Bruckner; *Variațiuni pe o temă de Haydn* de J. Brahms (1927) etc., iar ca dirijor al Orchestrei orașenești, mai ales pentru concertele de promenadă, apelează și la un repertoriu de genul: *Marș românesc* de Kunau, *Suspinul*, vals de J. Jovanovici sau la compozițiile sale: *Trei fantezii pe melodii populare românești* (1931-1932); *Trei fantezii pe teme populare săsești*, op. 77, 78 și 79, și alte muzici de promenadă etc.

De asemenea, marile formații corale de dincolo de Carpați, *Cântarea României* (dirijor Marcel Botez) mai ales, sau Reuniunea de Gimnastică și Cântări (dirijori: Ciprian Porumbescu sau George Dima), coralele comunității germane din Brașov colaborează cu succes în compania vestitei orchestre pentru interpretarea unor lucrări vocal-simfonice, de operă și operetă, a unor concerte de autor etc. În alte situații, unii instrumentiști sunt solicitați pentru o anumită colaborare la Târgu Mureș, Sighișoara etc. Evident, cu formula de Orchestră orașenească, Paul Richter este prezent și la concertele de promenadă, la festivitățile organizate de instituțiile și liceele din Brașov, la numeroase baluri și nunți, procesiuni cu caracter funebru etc.

La capătul unui program de mare ținută artistică, dirijorul Paul Richter este însă nemulțumit față de remunerația ce i se acordă de către Primărie (Anexa II).

⁸ Hans Peter Türk, *La 100 de ani de la nașterea compozitorului transilvănean Paul Richter (1875-1950)*, în „Studii de Muzicologie”, vol. X, București, Edit. Muzicală, 1974, vol. X, pp. 83-100; pentru același eveniment, vezi și următoarele studii și articole semnate de Constantin Catrina: *Paul Richter und die rumänische Interpretationskunst*, în „Volk und Kultur”, București, 1975, nr. 1, p. 35; *Eigentliche Ausmasse kennenlernen. Fünf Musiker über Paul Richter*, în „Karpatenrundschaу”, Brașov, nr. 12, 21 martie 1975, p. 4; *Treuer Freud der rumänischen Musik. Der Komponist Paul Richter im Spiegel von unbekanntem Archivdocumenten*, în „Karpatenrundschaу”, Brașov, nr. 15, 11 aprilie 1975, p. 45; *Profesor Paul Richter der Musikunterricht*, în „Volk und Kultur”, București, 1975, nr. 6, p. 53; *Paul Richter – un strălucit animator al vieții muzicale brașovene*, în „Drum nou”, Brașov, nr. 9521, 28 septembrie 1975, p. 3; *Der Komponist Paul Richter. Eine Persönlichkeit von ausgeprägter eigenständigkeit*, în „Volk und Kultur”, București, 1976, nr. 6, p. 46.

Deși autoritatea administrativă recunoaște că „orchestra orașului formează însăși temelia simfonicele locale și numai grație contribuției și concursului ei pot executa subsemnatele societăți lucrări muzicale mai ample”⁹, bugetul ce i se va aloca pe anul 1935 va fi doar pe jumătate. La această situație participând pe deplin și tergiversarea aprobărilor favorabile privind-i pe instrumentiștii străini componenți ai formației respective (Anexa III). Și iată cum, în deceniul patru al secolului al XX-lea, după mai bine de 120 de ani de reușite în domeniul creației și interpretării muzicale, Orchestra orașenească nu mai reprezintă o formulă de lucru viabilă, chiar și acum când are în fruntea ei pe Paul Richter, „cel mai dotat și înzestrat compozitor”¹⁰ – după cum ne spune muzicianul Tudor Ciortea (1903-1982).

Desigur, la hotărârea Primăriei Brașov privind desființarea orchestrei, cele câteva proteste ale susținătorilor acestei reuniuni instrumentale nu vor întârzia. Unele întâmpinări, de genul că „nu vom întârzia a face cunoscută această situație forurilor superioare competente prin membrii de onoare și protectorii noștri ca dl. George Enescu și alții”¹¹, sau cea semnată de conducerea Sindicatului Artiștilor Instrumentiști din România, Centrala București (31. I. 1935)¹² etc. nu vor îndupleca, desigur, factorii de decizie față de încetarea definitivă a Orchestrei orașenești (Stadtkapelle).

Cum judecă, de pildă, Ministerul de Interne această problemă dificilă pentru muzicienii brașoveni?: „Având în vedere că, numărul maeștrilor din orchestra orașenească s-a redus prin posturile vacante și în compunerea actuală nu mai poate funcționa mulțumitor, pe de o parte; iar pe de altă parte, situația financiară a municipiului nu mai îngăduie completarea vacanțelor, astfel că urmează a se desființa această orchestră, care poate fi înlocuită cu succes cu orchestre muzicale, cărora li se poate plăti o sumă redusă, drept subvenție anuală. Maeștrii actuali vor fi puși în disponibilitate cu un preaviz de 3 luni, plătindu-li-se salariile integrale pe acest an”¹³.

Și prin aplicarea dispozițiilor formulate se acordă, deja, subvenție pentru muzicile militare aparținând de Regimentul 89 Infanterie și Batalionul Vânătorilor de Munte¹⁴.

Viața internă și concertistică a Orchestrei orașenești a presupus, desigur, o respectabilă muncă organizatorică și de concert, un program ferm de repetiție și de școală pentru mai tinerii instrumentiști, precum și o participare „cu ordin” la majoritatea manifestărilor cultural-artistice organizate în Brașov.

Pentru a surprinde, în întregul ei, viața acestei orchestre cu mare tradiție în orașul de la poalele Tâmppei, adăugăm, în continuare, succint, cele 90 de documente existente în Fondul Primăria municipiului de la Arhivele Statului Brașov. Parcurgerea acestor acte administrative și corelarea lor cu viața muzicală a urbei de la mijlocul secolului al XX-lea vor aduce pentru cercetători bucuria unui traseu bogat în evenimente artistice și de creație ce pot fi încă aplicate în pregătirea profesională și de colaborare a interpreților instrumentiști, în general.

Dosar nr. 666/1919. Paul Richter decontează veniturile și cheltuielile Orchestrei orașenești pe anul 1918.

Dosar nr. 2393/1919. Orchestra orașenească cere modificarea tarifului de încasare la concerte, teatru, baluri, nunți, cinema, serbări, înmormântări etc.

Dosar nr. 8886/1919. Orchestra orașenească cere Magistratului reglementarea salariilor instrumentiștilor.

Dosar nr. 10.875/1919. Orchestra orașenească cere despăgubiri pentru pierderea dreptului la câștig suplimentar.

⁹ DJANBY, *Fondul Primăria orașului Brașov*, Dosar nr. 9906, 1934.

¹⁰ Extras din *Telegrama* adresată Filarmonicii „Gh. Dima” de compozitorul Tudor Ciortea, cu prilejul aniversării celor o sută de ani de la nașterea compozitorului Paul Richter (1975).

¹¹ DJANBY, *Fondul Primăria orașului Brașov*, Dosar nr. 9906, 1934.

¹² *Ibidem*, Dosar nr. 2999, 1935.

¹³ *Ibidem*, Dosar nr. 273, 1935.

¹⁴ *Ibidem*.

Dosar nr. 11.624/1919. Orchestra orașenească înaintează Magistratului un raport de organizare a acestei formații instrumentale.

Dosar nr. 14.026/1919. Orchestra orașenească cere revizuirea statutelor în vederea majorării veniturilor sale.

Dosar nr. 13.475/1919. Propunerea pentru angajarea în Orchestra orașenească a celistului Moldrich și cererea de admitere a dirijorului Paul Richter ca director muzical la Biserica Evanghelică.

Dosar nr. 14.656/1919. Orchestra orașenească cere angajarea ca instrumentist a celistului Moldrich.

Dosar nr. 1670/1920. Verificarea și aprobarea veniturilor și cheltuielilor pentru Orchestra orașenească pe anul 1919.

Dosar nr. 1894/1920. Orchestra orașenească cere modificarea statutelor în vederea ajutorării membrilor ei.

Dosar nr. 5211/1920. Raportul și recomandarea dirijorului Paul Richter pentru angajarea celistului Moldrich.

Dosar nr. 2708/1920. Ocuparea postului de arhivar pentru Orchestra orașenească.

Dosar nr. 5210/1920. Angajarea lui Neumann în postul de arhivar pentru Orchestra orașenească.

Dosar nr. 12.770/1920. Se solicită ca membrilor Orchestrei orașenești să li se acorde o zi liberă pe săptămână.

Dosar nr. 12.927/1920. Primăria orașului recomandă ca, o dată pe săptămână, să li se dea zi liberă instrumentiștilor.

Dosar nr. 12.396/1920. Orchestra orașenească a fost folosită în ultimii 2 ani fără a se respecta statutul de funcționare a acesteia.

Dosar nr. 770/1920. Se fac plăți în valoare de 150 lei pentru copierea notelor și 50 lei pentru reparația trompetei.

Dosar nr. 09.162/1920. Membrii Orchestrei orașenești cer reducerea orelor de serviciu.

Dosar nr. 20.633/1920. Societatea filarmonică cere aprobarea pentru repartizarea combustibilului necesar.

Dosar nr. 17/1921. Se aprobă un concediu de 3 săptămâni dirijorului Paul Richter pentru a pleca la Viena în vederea angajării unor noi instrumentiști pentru Orchestra orașenească.

Dosar nr. 7735/1921. Orchestra orașenească cere Primăriei ca turneul de trei luni al trupei maghiare Szabó să se aprobe numai dacă se va angaja, pentru reprezentații, Orchestra orașenească.

Dosar nr. 8271/1921. Primăria municipiului mulțumește Orchestrei orașenești pentru concursul dat Filarmonicii din Târgu Mureș în concertul din 31 martie 1921.

Dosar nr. 10.010/1921. Regimentul 23 Infanterie cere concursul Orchestrei orașenești pentru serbarea din 12 iunie, în folosul orfanilor de război.

Dosar nr. 10.206/1921. Se aprobă Orchestrei orașenești suma de lei 2639, pentru concertul dat la serbarea Regimentului 23 Infanterie, la „Cetate”.

Dosar nr. 13.038/1921. La cererea Primăriei din Oradea se trimit statutele Orchestrei orașenești din Brașov.

Dosar nr. 13.449/1921. S-a aprobat despăgubirea Orchestrei orașenești cu lei 2.639, pentru participarea acesteia la serbarea Regimentului 23 Infanterie, în favoarea orfanilor.

Dosar nr. 13.877/1921. Membrii Orchestrei orașenești cer scutirea concertelor lor de taxa de 10%.

Dosar nr. 14.051/1921. Membrii Orchestrei orașenești din Brașov cer, pentru 35 de persoane și soțiile lor, permise pentru călătorie cu 50%.

Dosar nr. 14.419/1921. Școala Superioară de Fete din Brașov cere în mod gratuit, concursul Orchestrei orașenești pentru balul din 27 august 1921, în vederea ajutorării internatului.

Dosar nr. 13.398/1921. Librăria modernă din Sibiu cere concursul unor membri din Orchestra orașenească pentru concerte simfonice.

Dosar nr. 20.201/1921. Membrii Orchestrei orașenești cer un avans de 1/6 din salariul de bază, ca la ceilalți angajați.

Dosar nr. 21.566/1921. Școala de muzică din Tg. Mureș solicită concursul unor membri din Orchestra orașenească din Brașov, în vederea concertului Filarmonicii de aici (29 decembrie 1921).

Dosar nr. 3713/1922. Dirijorul Orchestrei orașenești, Paul Richter, cere Primăriei Brașov să intervină pentru aprobarea domicilierei în oraș a doi muzicanți străini.

Dosar nr. 6.315/1922. Primăria municipiului cere Prefecturii aprobarea de a modifica paragraful 7b din statutele Orchestrei orașenești din Brașov.

Dosar nr. 10.072/1922. Prefectura Braşov comunică Primăriei aprobarea modificării statutelor Orchestrei orăşeneşti. (În anexă, în acest dosar, statutele respective din 1934, în limba maghiară)

Dosar nr. 1296/1922. Decontul fondului muzical pe anul 1921. Disponibil la 31 decembrie 1921, lei 10.832,44.

Dosar nr. 3688/1922. Ministerul de Interne cere soluţionarea urcării diurnelor pentru Orchestra orăşenească.

Dosar nr. 5612/1922. Şcoala de muzică din Tg. Mureş cere pentru concertul Filarmonicii din 29 aprilie 1922, patru muzicanţi.

Dosar nr. 8085/1922. Se aprobă 10 zile concediu medical, pentru S. Kortmann de la Orchestra orăşenească.

Dosar nr. 9808/1922. Primăria hotărăşte de a da 50 lei fiecărui membru al Orchestrei orăşeneşti pentru participare gratuită la maiorul „Lumina”.

Dosar nr. 10.440/1922. Hotărârea Prefecturii de a majora diurnele membrilor Orchestrei orăşeneşti din Braşov, de la 60 cr. la 300 lei.

Dosar nr. 11.064/1922. Se aprobă scutirea de taxă de 15% pentru Orchestra orăşenească ca participantă la Congresul profesorilor de geografie ce va avea loc în sala „Apollo”, la 26-27 iulie a.c.

Dosar nr. 11.359/1922. Primăria municipiului Braşov trimite Subprefectului modificarea paragrafului 7b din Statutul de funcţionare al Orchestrei orăşeneşti.

Dosar nr. 20.288/1922. Se înaintează Primăriei tabelul nominal cu membrii Orchestrei orăşeneşti, ca supuşi străini (în total 19).

Dosar nr. 21.310/1922. Asociaţia membrilor Orchestrei orăşeneşti cere majorarea sporului de scumpete la 300 lei lunar (Nu se aprobă).

Dosar nr. 21.058/1922. Se înaintează tabelul copiilor membrilor Orchestrei orăşeneşti.

Dosar nr. 6573/1922. Dirijorul Paul Richter de la Orchestra orăşenească raportează că a cumpărat un contrabas în valoare de 3175 lei, în consecinţă cere achitarea sumei respective.

Dosar nr. 5612/1922. Se iniţiază o şcoală muzicală a membrilor Orchestrei orăşeneşti pentru concertele de Filarmonică.

Dosar nr. 220/1923. Dirijorul Orchestrei orăşeneşti, Paul Richter, cere majorarea unor salarii ale instrumentiştilor.

Nr. 6666/1923. Se prezintă decontul fondului muzical pe perioada: I. I. 1922-31. III. 1923, în valoare de 14930,21 lei.

Dosar nr. 18882/1923. Hotărârea Primăriei de a plăti Orchestrei orăşeneşti lei 2000 pentru participarea acesteia la „Revista aviatorilor”.

Dosar nr. 9068/1923. Dirijorul Orchestrei orăşeneşti cere aprobarea de a reangaja, pentru concertele de promenadă, începând cu 1 mai, pe pensionarul Czerny.

Dosar nr. 16251/1923. Dirijorul Orchestrei orăşeneşti, Paul Richter, solicită repararea sălii de repetiţie.

Dosar nr. 23580/1923. Orchestra orăşenească cere plata de lei 628, pentru participarea acesteia la reprezentaţia teatrului român din 21 noiembrie 1923.

Dosar nr. 15455/1933. Primăria municipiului Braşov sistează participarea Orchestrei orăşeneşti, în mod gratuit, la serbările asociaţiilor braşovene.

Dosar nr. II/48, 1924. Societatea Filarmonică din Braşov cere în mod gratuit 4 stânjeni de lemne de foc pentru zilele de 13 şi 15 februarie în vederea prezentării a două concerte simfonice.

Dosar nr. 1586/1925. Dirijorul Paul Richter depune decontul fondului muzical pe anul 1924.

Dosar nr. 3369/1925. Primăria din Ocna Sibiului întreabă Primăria din Braşov dacă orchestra doreşte să se angajeze pe sezonul de vară, în staţiunea din localitate.

Dosar nr. 7849/1925. Locţiitorul dirijorului, Fr. Kroupa, cere Primăriei 12-15000 lei pentru procurarea notelor muzicale.

Dosar nr. 5527/1927. Societatea Filarmonică din Braşov cere Primăriei 100.000 lei pentru manifestările muzicale ce vor fi date la Braşov şi Sibiu în memoria compozitorului L. v. Beethoven.

Dosar nr. 199/1929. Confirmarea lui Paul Richter ca director general de muzică şi a lui Fr. Kroupa ca director de muzică.

Dosar nr. 2557/1929. Membrii Orchestrei orăşeneşti R. Malchold şi I. Hahn cer ordonanţarea diurnei ce li se cuvine.

Dosar nr. 16112/1929. Dirigentul general Paul Richter cere aprobarea angajării violonistului Helmut Weigel ca supliment pentru muzica de promenadă.

Dosar nr. 14614/1929. Dirijorul P. Richter cere aprobarea pentru a cumpăra două trompete cu câte 3000 lei bucata.

Dosar nr. 18373/1929. Dirigentul general P. Richter cere aprobarea cumpărării instrumentelor muzicale de jazz.

Dosar nr. 19702/1929. Dirigentul Kroupa cere aprobarea angajării pe timpul verii a muzicantului Erik Hermann.

Dosar nr. 33644/1929. Violoncelistul Augustin Moldrik cere să fie plătit după calificarea lui.

Dosar nr. 1583/1930, fila 8. Paul Richter certifică lui Martin Theiss, muzicant, că a studiat armonia și este perfect în arta instrumentației pentru orchestre de fanfară și de salon și că este talentat pentru compoziție.

Dosar nr. 1583/1930, fila 21. Tabel nominal cu componența Orchestrei orășenești.

Dosar nr. 26204/1930. Ministerul de Interne anunță prelungirea tuturor autorizațiilor acordate străinilor – deci și membrilor Orchestrei orășenești – de a sta în țară până la 1 octombrie 1930.

Dosar nr. 1583/1930, fila 36. Paul Richter solicită un împrumut prin Banca „Albina”, dacă Primăria se obligă a elibera o declarație prin care să dovedească că plata se va face direct către bancă.

Dosar nr. 1583/1930, fila 39. Paul Richter cere angajarea provizorie a lui Ștefan Koznaș din Lupeni ca celist la Orchestra orășenească, cu data de 1 noiembrie 1930.

Dosar nr. 1583/1930. Paul Richter cere a se aproba, din fondul disponibil pentru muzica orășenească, suma de 10.000 lei pentru cumpărarea notelor moderne și 5.000 lei pentru cumpărarea unei baterii „Jazzband” etc.

Dosar nr. 1583/1930, fila 24. Herman Neumann, conform Statutului de organizare al Orchestrei orășenești, îndeplinește onorific și funcția de arhivar.

Dosar nr. 9762/1930. Uniunea societăților culturale din Șchei roagă Primăria ca, pentru zilele de 17 sau 23 mai, să se aprobe muzica.

Dosar nr. 18116/1930. Primăria municipiului Brașov intervine la Direcția Teatrelor și Operei Române să prelungească șederea în țară, pentru încă un an, a supușilor angajați în orchestra orășenească (urmează tabelul nominal).

Dosar nr. 6974/1931. Constantin Sassu, Aurel Precup și Paul Richter sunt invitați din partea Primăriei la o consfătuire având ca scop reorganizarea Orchestrei orășenești.

Dosar nr. 12926/1932. Primăria municipiului solicită Chesturii din Brașov prelungirea termenului de ședere în țară a supușilor străini, angajați la Orchestra orășenească.

Dosar nr. 1536/1932. Comisia Interimară a Primăriei municipiului Brașov intervine, pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor – Direcția Generală a Teatrelor, să aprobe menținerea persoanelor străine ce compun Orchestra orășenească pe considerentul că aceștia pot obține cetățenia română.

Dosar nr. 21156/1932. Primăria municipiului Brașov se adresează Ministerului Justiției pentru a dispune rezolvarea obținerii cetățeniei române a 6 cehoslovaci, angajați de peste 20 ani în Orchestra orășenească.

Dosar nr. 1536/1932. Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor acordă în mod cu totul excepțional Orchestrei municipiului Brașov autorizație de a funcționa în formațiunea actuală.

Dosar nr. 1650/1933. Tabel nominal cu membrii componenți ai Orchestrei orașului, dirijată de Paul Richter.

Dosar nr. 5229/1934. Paul Richter, director general al Orchestrei orășenești, cere ca pentru concertele de promenadă care vor începe la 1 mai să se majoreze numărul membrilor orchestrei de la 18 la 27.

Dosar nr. 9906/1934. Se face intervenție din partea societăților muzicale pe lângă Comisia Interimară de a nu suprima Orchestra orașului.

Dosar nr. 2530/1934. Paul Richter, directorul general al Orchestrei orășenești, cere ca în vederea începutului de concerte publice de promenadă să se ordonanțeze suma de 10.000 lei pentru cumpărarea notelor moderne.

Dosar nr. 16524/1934. Paul Richter, directorul Orchestrei orășenești, cere ca pentru seria concertelor de promenadă să se angajeze, în plus, noi instrumentiști (flaut, trompetă, corn, trombon).

Dosar nr. 6310/1934. Paul Richter cere extinderea spațiului pentru activitatea Orchestrei orășenești după plecarea familiei Dimény.

Dosar nr. 273/1935. Paul Richter solicită Primăriei din Braşov completarea orchestrei cu încă 5 persoane, pe lângă cele 19. Ca salariu ar primi fiecare suma de 50 lei pentru fiecare concert de promenadă în perioada 15 iulie-15 septembrie.

Dosar nr. 2999/1935. Conducerea sindicatelor artiștilor instrumentiști din România, Centrala București, intervine la Primăria din Braşov pentru a nu desființa orchestra municipală și a o include în bugetul anului financiar 1935.

Dosar nr. 273/1935. Decizia Ministerului de Interne: Avându-se în vedere situația financiară a municipiului, urmează ca Orchestra orașului să fie desființată, putând a fi înlocuită cu succes de alte orchestre muzicale.

Anexa 1

Tablou de membrii Orchestrei orașenești Braşov

1. Richter Paul	– director general de muzică	România
2. Kroupa Francisc	– director de muzică	România
3. Gerstner Erhard	– corn de vânătoare	Cehoslovacia
4. Weigel Francisc	– vioară	Cehoslovacia
5. Schramet Carol	– fagot, clarinet	România
6. Tehul Iosif	– flaut, pian	Cehoslovacia
7. Moldrick August	– violoncel	România
8. Kubat Vențel	– contrabas, trâmbiță	Cehoslovacia
9. Haild Iosif	– vioară, pian, sonerie (percuție)	Austria
10. Hess Iosif	– clarinetă	Cehoslovacia
11. Zinke Anton	– corn, vioară, sonerie (percuție)	România
12. Neumann Hermann	– corn de vânătoare	Cehoslovacia
13. Kroschovitz Francisc	– contrabas, trâmbiță	Jugoslavia
14. Roshorn Anton	– vioară, trâmbiță	Cehoslovacia
15. Fink Martin	– trombon	România
16. Krauss Francisc	– vioară, clarinet	Cehoslovacia
17. Rehm Ferdinand	– bascornet, trombon, saxofon	Austria
18. Schromek Arnold	– hoboie (oboi), clarinet	România
19. Rohrbach Ioan	– violoncel, trombon	Austria
20. Solle Vladimir	– violă, corn	Cehoslovacia
21. Vavra Ioroslav	– vioară, trâmbiță	Cehoslovacia
22. Fischer Carol	– corn de vânătoare, vioară	Cehoslovacia
23. Ritschel Iosif	– hoboie (oboi), clarinet, saxofon	Cehoslovacia
24. Macholf Robert	– vioară	România
25. Rauner Iosif	– flaut	România
26. Theiss Martin	– corn de vânătoare	România
27. Lutsch Victor	– vioară, trâmbiță	România
28. Vacant		

Braşov la 21 iulie 1930¹⁵

¹⁵ *Ibidem*, Dosar nr. 18116, 1930, fila 21.

Anexa II

Domnule Primar,

Nevoile neînduplecabile mă constrâng de a mă adresa Domniei Voastre cu următoarea mea cerere respectuoasă.

Ca introducere, cu onoare menționez, că salariul unui șef de muzică dotat, conform obiceiurilor vechi de dinaintea războiului, n-a fost mare, totuși i-a dat posibilitatea șefului de muzică să facă anual o călătorie de studii la Viena spre a cunoaște muzica cea nouă, de a o procura pentru muzica orășenească.

Astăzi acest salariu nu ajunge nici măcar pentru satisfacerea nevoilor de primă necesitate, pentru că: Sunt nevoit a menține o cameră separată din locuința mea pentru circulația oficială ca birou, și s-o încălzesc în timp de iarnă;

Sunt constrâns în exercițiul funcțiunii mele să am un exterior bine îngrijit – haine și albituri de corp alese, într-o măsură mai largă decât celelalte ocupațiuni;

La baluri, la petreceri și aranjamente de binefacere trebuie să mă conform cerințelor sociale, trebuie să consum ceva în timpul nopții, trebuie să contribui la chetele ce se fac, așa încât retribuțiunea mea după aceste ocaziuni se și cheltuiește, ba chiar se întrece de multe ori, fără ca să mă pot eschiva de sub această obligație socială fără a-mi micșora prestigiul de reprezentare;

Motivat cere orașul ca șeful ei de muzică să aibe pregătire academică și implicit o cultură vastă generală. Multilateralitatea obligațiunilor ce mi se impun actualmente față de vremurile mai de dinainte au crescut în mod considerabil, fiind proeminente în ce privește muzica serioasă și veselă, și cu atât mai grav cu cât legile mă silesc să lucrez cu un personal puțin pregătit, contrar trecutului când efectul în muncă a fost considerațiunea principală și nu aparență de Stat, – toate aceste împrejurări sunt temeinice pentru motivul de a putea declara pe șeful muzicii ca „specialist” cel puțin atât de temeinice ca la multe alte posturi.

Faptul că eu ca și componist și dirigent am fost pus în fața obligațiunilor grele muzicale în Cehoslovacia, Austria și Germania – poate fi valoare ideală numai pentru orașul nostru însă cu însemnătate și pentru muzica românească întrucât am executat, dirijând în repetate rânduri muzica românească, de ex. la Dresden etc., făcându-i propaganda cea mai aprigă.

Din anexele 3 foi de salariu se poate vedea, că la 10 iulie am primit lei 9253, la 1 august 9035 și la 1 septembrie 1930 lei 5561 – plus o reținere de 2000 pentru Casa de Economie din care am făcut împrumutul spre a avea din ce acoperi o parte din spesele pentru operațiunea gravă a soției mele, neavând alte mijloace materiale.

Din sumele de mai sus reiese că este o imposibilitate de a conduce în mod corespunzător o instituție de artă cu 27 angajați (specialiști), de a avea încăperi de locuit potrivite și în plus de a întreține încă o familie din 5 capete. De fapt la nici o orchestră din lume nu este diferența atât de mică între șeful muzicii și între membrii orchestrei ca la muzica noastră.

În baza motivelor arătate mai sus, cu onoare vă rog să binevoiți a dispune încadrarea mea între specialiști pentru anul 1931.

Primiți, vă rog, Domnule Primar, asigurarea deosebitului meu respect ce vi-l păstrez.

Brașov, 15 septembrie 1930

Paul Richter,
Director general al Orchestrei orășenești Brașov¹⁶

---

¹⁶ *Ibidem*, Dosar nr. 1583, 1930, fila 27.

Primăria Braşov răspunde următoarele:

Dlui Paul Richter

Director general al orchestrei oraşeneşti

Ca răspuns cererei Dumneavoastră pentru înaintarea în salar, avem onoarea a vă face cunoscut conform cu avizul dat şi de Comisiunea pentru Propuneri de Numiri şi Înaintări, că în baza dispoziţiunilor legale actualmente în vigoare, cererea Dvoastră nu se poate satisface.

Ordonanţa Ministerului de Interne Nr. 5200-930/înreg. la Primărie sub Nr. 28767 în 23/X a. c. dispune categoric că „până la noi dispoziţiuni, sub nici un motiv, să nu se mai facă nici un fel de înaintare a funcţionarilor”.

În afară de acest motiv, nici în baza normelor de salarizare stabilite pentru personalul orchestrei oraşeneşti prin hotărârea Primăriei Nr. 34800/929, nu vi se poate încă acorda o mărire a salariului bugetar, pentru că în acea hotărâre se dispune că avansarea dintr-o clasă, resp. grad la altul superior, se poate face numai după un stagiu de cel puţin 5 ani într-o clasă. Or Dvoastră sunteţi actualmente în gradul V cl I cu salariul de bază de lei 1350 lunar de la data de 1 ianuarie 1927 (de 4 ani), deci încă nu aveţi împliniţi 5 ani recerţi spre a putea fi înaintat în gradul următor de salarizare.

Din şedinţa Delegaţiei Consiliului municipal.

Braşov, 3/XI 1930¹⁷

Anexa III

Braşov, 22 August 1931

Domnule Ministru,

Avem onoarea a Vă ruga să binevoiţi a interveni la Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor, Direcţia Generală a Teatrelor, pentru a aproba menţinerea persoanelor din care se compune orchestra oraşenească a Municipiului Braşov, deoarece după cum se vede din tabelul general nominal alăturat, toţi membrii acestei orchestre sunt stabiliţi de un număr îndelungat de ani în ţară şi au făcut cerere pentru naturalizare, întrunind condiţiile pentru a obţine cetăţenia română. De altfel, membrii acestei orchestre fac parte din personalul bugetar al Primăriei, având drepturi câştigate, iar o eventuală licenţiere a lor, în afară de faptul că ar expune Primăria acestui municipiu la plăţirea de însemnate daune, pe care membrii orchestrei le-ar putea obţine pe cale judiciară, ar descompune această orchestră, care este o fală municipiului nostru, în așa măsură, încât ar curma dintr-odată rezultatele unei activităţi rodnice de aproape o jumătate de veac.¹⁸

Résumé

L'étude met en évidence une partie de l'activité de longue durée de l'Orchestre de la ville/Stadtkapelle de Brasov, qui a débuté au XVIIIème siècle. A son pupitre, se sont affirmés, le long du temps, plusieurs chefs d'orchestre: Samuel Abraham, Michael Kaspar, Fr. Roseri, Karl Weywar, Johann Mysliwecek, Michael Ziemmermann, Anton Brandner et Paul Richter.

L'orchestre dirigé par le musicien Paul Richter (1875-1950) – compositeur, chef d'orchestre et professeur – a constitué le noyau initial de la formation *Kronstädter Philharmonische Gesellschaft*

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, Dosar nr. 1536, 1932 (Concept pentru o adresă oficială) ce urma a fi expediată Ministerului de Interne, Direcţiei Generale a Teatrelor Bucureşti.

(1878). Dans les années 1918-1935, cet orchestre s'est fait remarqué non seulement par une riche activité de concerts, mais aussi par des participations directes aux divers programmes de la communauté de la ville: fondations de charité, écoles, bals et noces, processions funèbres, concerts de promenade etc.

Pour faire connaître en détail la vie interne et de concert de cet orchestre, l'étude est complétée par le résumé de 90 documents, qui se trouvent aux Archives de l'Etat, dans le Fonds de la Mairie de la ville de Brasov.

Grâce à ses qualités de compositeur, de chef d'orchestre et de manager ingénieux, Paul Richter a réussi d'obtenir la collaboration de certains chefs d'orchestre prestigieux et de musiciens reconnus mondialement, tels George Enescu, Edwin Fischer, Richard Strauss, Karl Straube, Dohány Ernő, Fritz Heitmann, Béla Bartók etc. Ces rencontres ont imprimé à la vie musicale de Brasov une ascension à part, et *l'Orchestre de la ville/Stadtkapelle* sera toujours présente dans l'histoire de la musique de Brasov.